

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 8 ОТ 28.12.1978 Г. ПО Н. Д. № 5/1978 Г., ПЛЕНУМ НА ВС

Публикувано: Сборник постановления и тълкувателни решения на ВС на РБ по наказателни дела 1953-1990, стр. 247, пор. № 82
(Изм. и доп. с ППВС № 7 от 1987 г.)

ПО НЯКОИ ВЪПРОСИ НА ДОКУМЕНТНАТА ИЗМАМА - ЧЛ. 212 НК Чл. 212 НК

Документната измама е престъпление, което пряко засяга социалистическата собственост. Степента на обществената ѝ опасност зависи не само от вредите, които се причиняват на държавата, кооперациите и обществените организации, но и в това, че се дава възможност на недобросъвестни граждани да получават големи по размер нетрудови доходи. Това нарушава основния принцип за разпределение на материалните блага според количеството и качеството на вложения труд и влияе отрицателно върху възпитанието на гражданите и трудовата дисциплина.

Обобщаването на съдебната практика показва, че по начало съдилищата правилно тълкуват и прилагат чл. 212 НК. Има обаче и немалко грешки и различия при изясняване елементите на основните състави например относно термина "другого" по чл. 212, ал. 2 НК при определяне предмета на престъплението, изясняване на проблемите относно опита, отграничаването от другите престъпления, привилегирования състав по чл. 212, ал. 4, намаляването на отговорността по чл. 212, ал. 5 НК и др. Причината е в голямото разнообразие на формите и начините, по които се извършва документната измама. Това намалява ефективността на разпоредбата на чл. 212 НК при защитата на социалистическата собственост.

За да се преодолеят тези различия и да се уеднакви съдебната практика по спорните въпроси, Пленумът на Върховния съд въз основа на чл. 58 ЗУС даде следните разяснения:

1. Чл. 212 в ал. 1 и 2 НК съдържа два основни състава на едно и също по вид престъпление - документна измама.

Изпълнителното деяние на престъплението по чл. 212, ал. 1 НК се изразява в ползуването на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ и получаването на обществено имущество без правно основание с намерение да се присвои.

Документът с невярно съдържание, неистинският или преправен документ се използва като средство за въвеждане, поддържане или използване на заблуждение в длъжностните или други лица, които упражняват фактическа власт върху общественото имущество, или пък за използване на тяхната неопитност или неосведоменост, за да извършат действия на юридическо или фактическо разпореждане с това имущество. Под влияние на това заблуждение съответните оправомощени лица предават или изплащат, или нареждат на други лица, които държат това имущество, да го предадат или изплатят. Следователно инкриминираният документ създава привидното основание, че този, който получава имуществото, има право на това.

Когато съответните длъжностни лица знаят, че се използва документ с невярно съдържание, неистински и преправен документ и че имуществото се предава или изплаща без правно основание, няма документна измама. В този случай длъжностните лица извършват престъпления - длъжностно присвояване по чл. 201 -

205, или престъпления по служба - чл. 282 и сл. НК. Недлъжностните лица при тази хипотеза ще отговарят за обсебване по чл. 206 НК. Тези пък, които използват документите, са подбудители или помагачи към тези престъпления или отговарят само за съответното документно престъпление по чл. 308 - 316 НК.

Престъпление по чл. 212, ал. 1 НК има както когато деецът сам е съставил документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ и после лично или посредствено го е използвал, така и когато само с използван такъв документ, съставен от друго. Самото съставяне на документите по чл. 308 - 315 НК не е елемент от състава на престъплението, защото в изпълнителното деяние влиза само ползуването му. Квалификацията на деянието по чл. 212 НК обаче изключва отделното приложение и на чл. 308 - 316 НК, защото съгласно възприетия в глава девета - "Документни престъпления" - принцип, не може да се търси отговорност и за съставянето, и за използването на неистинския или преправен документ, или за документа с невярно съдържание.

Като е употребил понятието "документи", законодателят е имал предвид всички видове неистински, поправени или с невярно съдържание - както официалните по смисъла на чл. 93, т. 5 НК, така и частните документи, доколкото по силата на нормативен акт могат да служат като основание за получаване на обществено имущество и без съдържанието им допълнително да е включено в други официални документи.

Чрез документа с невярно съдържание, неистинския или преправен такъв могат да се въведат в заблуждение или да се поддържа, или използва заблуждението както у отделни лица, така и у група лица или колективни органи - различни видове съвети, приемателни и други комисии и т. н.

Лицето, което използва документа, носи наказателна отговорност по чл. 212, ал. 1 НК независимо от това, дали може да се търси отговорност от съставителя му. Достатъчно е този, който използва документа, да съзнава, че е с невярно съдържание, неистински или преправен, и че няма правно основание въз основа на което да получи обществено имущество. Например, когато бригадирът се е предоверил на работниците и по тяхно устно обяснение е вписал в нарядните листове по-голяма от действително извършената работа и ако работниците използват тези документи, ще отговарят по чл. 212, ал. 1 НК, докато бригадирът може да отговаря по чл. 219, 282 НК, ако са налице признаците на тези престъпления.

За състава на престъплението по чл. 212, ал. 1 НК е необходимо субектът на престъплението реално да получи общественото имущество. Не е налице документна измама, когато той само се освобождава от задължението да плати известна сума. Например, ако длъжностното лице използва обществено превозно средство за личен превоз и след това създаде и използва документ с невярно съдържание, за да докаже, че превозът е обществен, и да се освободи от задължението да заплати следващата се такса, ще отговаря по чл. 282, и 311 НК.

2. а. По чл. 212, ал. 2 НК отговаря онзи, който, чрез съставяне на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ съзнателно даде възможност на друго да получи без правно основание обществено имущество. Тук деецът лично или посредствено участва в съставянето на документа, и то с намерение в бъдеще да бъде използван за получаване от друго на обществено имущество без правно основание. Съставителят лично не получава обществено имущество. Няма значение дали документът се използва от този, който го съставя, или от лицето, което получава имуществото. Следователно изпълнителното деяние се изразява в даването на възможност да се получи обществено имущество без правно основание чрез посочените по-горе документи. Престъплението обаче е довършено едва в момента, когато след

използуване на документа и въз основа на него общественото имущество бъде реално получено.

За разлика от чл. 106, ал. 3, т. 2 на отменения Наказателен кодекс, който изискваше чрез съставяне на неистинския документ, на документа с невярно съдържание или на преправения документ да се даде възможност за присвояване, за състава по чл. 212, ал. 2 НК не е необходимо лицето, което получава имуществото без правно основание, да осъществява състава на документната измама по ал. 1. Престъпление по ал. 2 ще има и тогава, когато лицето, което получава имуществото, не знае, че документът е с невярно съдържание, неистински или преправен, или получи имуществото със съзнание, че има право на него. Например ако бригадирът, за да задържи работниците, в съставения от него документ съзнателно завиши обема на извършената работа, без те да знаят това, ще отговаря по чл. 212, ал. 2 НК, въпреки че от работниците не може да се търси отговорност по чл. 212, ал. 1 НК.

б. Нееднакво се разбира терминът "другого" по чл. 212, ал. 2 НК. Една част от съдилищата приемат, че този състав се осъществява само когато чрез документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ се даде възможност на друго физическо лице да получи обществено имущество без правно основание. Други считат, че под "другого" трябва да се разбира както физическо, така и юридическо лице.

Този въпрос възниква в следните два случая:

1) когато чрез съставяне на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ се даде възможност за прехвърляне без основание на обществено имущество от едно предприятие, учреждение, кооперация или обществена организация на друго такова, без намерение след това част от него да бъде изплатено на физически лица;

2) когато чрез такива деяния се даде възможност за прехвърляне на обществено имущество на друго предприятие, учреждение, кооперация или обществена организация, но с намерение след това цялото или част от него да бъде изплатено на работниците или служителите, като във втория случай една част от него остане в предприятието като печалба, отчисления, данъци и др.

Пленумът на Върховния съд намира, че престъплението по чл. 212, ал. 2 НК е налице само когато е дадена възможност на физическо лице да получи без правно основание обществено имущество. Ето защо в първия случай този състав не е осъществен, а във втория случай предмет на престъплението е само тази част от общественото имущество, която въз основа на същия инкриминиран документ е била изплатена на работниците или служителите, т. е. която е получена без правно основание от друго физическо лице. И тук обаче лицето, което предава имуществото или нарежда изплащането му, не трябва да знае, че това става чрез използването на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ.

Най-същественият аргумент в подкрепа на това становище е обстоятелството, че престъплението по чл. 212, ал. 2 НК е предвидено в раздел IV на глава пета НК, отнасящ се за измамата. Всички деяния по този раздел, с изключение на чл. 216 НК, са присвоителни и се извършват с цел за имотна облага на физическо лице за дееца или за другого. В резултат на деянието се нанася щета на социалистическата собственост, имуществото не може вече да служи за общественото си предназначение, а правомощията на собственика се упражняват от физическото лице в личен интерес. Това личи и от тясната връзка между ал. 2 и ал. 1, която сочи, че се касае за прехвърляне на имуществото от социалистическата организация на физическо лице, което ще получи възможността да се отнася към него като към свое. Когато чрез документа с невярно съдържание, неистинския или преправен документ общественото имущество се прехвърли от една социалистическа организация в друга, от една страна,

то остава социалистическо, а, от друга, няма цел за облага на физическо лице. Вярно е, че по този начин се нарушава режимът за разпределение на обществената собственост между отделните юридически лица, че се затруднява нормалното протичане на стопанските процеси. Прекратяването на оперативното управление на една държавна стопанска организация за сметка на друга обаче не е документна измама. Законът с чл. 212 НК защитава социалистическата собственост, а не оперативното управление и тъй като собствеността запазва обществения си характер, груповият обект по тази глава от НК не се засяга.

Основното съдържание и на двата състава по чл. 212 НК е измама по смисъла на чл. 209 НК, а в тази разпоредба под "другого" се разбира само физическо лице.

Квалифицираните и привилегировани състави чл. 212, ал. 3 и 4 НК и съставът по чл. 212, ал. 5 НК, се отнасят и за двата основни състава. Накрая не може да се приеме, че законодателят е искал да приравни от гледна точка на наказание и изобщо на наказателноправен режим едно деяние, насочено към непосредствено прехвърляне на социалистическо имущество от една в друга социалистическа организация без цел за лично благодетелствуване с користното престъпление измама. Обществената опасност и морално политическата укоримост, както и личностната характеристика на лицата, които вършат тези престъпления, е различна.

Обществената собственост се засяга еднакво както когато чрез използването на документи с невярно съдържание, неистински или преправени документи физическо лице получи общественото имущество непосредствено от засегнатото предприятие, учреждение, кооперация или обществена организация, така и когато го получи чрез друго юридическо лице, на което то е било прехвърлено на същото привидно основание. Затова ако например шофьор състави товарителница или фактура, с която докаже, че от името на ДАТ е извършил по-голяма по размер транспортна услуга на АПК, последният заплати за услугата повече от следващото се и част от платените в повече суми бъде предадена на съставителя на документа, ще е налице документна измама по чл. 212, ал. 1 НК за тази част. Останалата в ДАТ част от изплатената му в повече сума не следва да се включва в паричната равностойност на имуществото, предмет на престъплението. Когато цялата изплатена в повече сума се предаде на физически лица - например членове на ЖСК, предметът на престъплението се покрива със сумата, която първото юридическо лице е прехвърлило на второто.

3. От съществено значение за изясняване степента на обществената опасност и за правилното квалифициране на деянията при документната измама е точното определяне на паричната равностойност на предмета на престъплението.

По начало съдилищата оценяват предмета на престъплението в съответствие с изискванията на чл. 21 ЗФК и чл. 90 от наредбата за приложението му. Противоречиво обаче се решават някои специфични хипотези относно определяне стойността на стоките, които се продават в обществените заведения с надценка, равностойността в лева на получената без правно основание чуждестранна валута и др.

Когато предметът на документната измама са стоките, които се продават в обществените заведения с установена по съответния ред надценка, в паричната равностойност както за наказателната, така и за гражданската отговорност се включва и надценката, защото цените на стоките с надценка са също държавни цени на дребно по смисъла на чл. 21, ал. 2 ЗФК. Без значение е на какви цени са продадени стоките, след като са получени от дееца чрез документна измама и колко ще се заплати за закупуването им, ако подсъдимите ги заместят със стоки от същия вид количество и качество. Това е така, защото продаването и възстановяването е дейност, която се извършва след осъществяване на престъплението.

Ако предметът на документната измама е чуждестранна валута, тя се оценява по курса на БНБ "продава с такса". Този курс е единственият, по който гражданите могат да получават чуждестранна валута на законно основание. Затова подсъдимият, извършил такава документна измама, трябва да отговаря за размера, който би платил, ако би спазил установения в страната ред за получаване на чуждестранна валута. Противното разбиране би го облагодетелствувало и би го поставило в по благоприятно положение, отколкото гражданите, които спазват реда и купуват валута по установените цени.

Тъй като имуществото, което запазва обществения си характер, не влиза в предмета на документната измама, при изплащане на възнаграждения предметът на престъплението обхваща само действително полученото без правно основание обществено имущество, а не и удържаните суми за данък общ доход, самооблагане и до отчисления. Противното тълкувание, дадено в т. р. № 9 от 29.09.1975 г. по н. д. № 10/1975 г. на ОСНК, като неправилно следва да се счита за изоставено.

Нееднакво се определя и моментът, към който трябва да се оценява предметът на престъплението. Паричната равностойност на предмета на документната измама трябва да се оценява към момента на извършване на престъплението. В този момент се засягат обществените отношения, следователно към него трябва да се определи и степента на обществената опасност на деянието. Ако по-късно последва промяна в курса на чуждестранната валута или се повишат цените на стоките, получени без правно основание, тази промяна няма значение за определяне паричната равностойност на предмета на престъплението.

4. Субект на престъплението по чл. 212 НК може да бъде всеки, включително и длъжностно лице. Длъжностното лице обаче не трябва да упражнява фактическа власт върху предмета на престъплението. Ако той му е връчен или поверен за пазене и управление в това му качество, ще е налице длъжностно присвояване по чл. 201 - 205 НК, а когато фактическата власт му е предадена не в това качество - обсебване по чл. 206 НК, в какъвто смисъл е и тълкуването на закона, дадено по раздел II на Постановление № 9/1975 г. на Пленума на Върховния съд.

5. Документната измама е престъпление, което може да се осъществи от субективна страна само с пряк, а не и с евентуален умисъл. Користната цел за присвояване е изрично посочена в чл. 212, ал. 1 НК. Субектът по чл. 212, ал. 2 НК също извършва деянието с користна цел - за да даде възможност на друго да получи обществено имущество без правно основание.

С оглед на това не е налице документна измама, когато лицето получава следващо му се възнаграждение с оглед на действително изработеното, макар и за това да е използвало документ с невярно съдържание, в който работата е отчетена на името на друго лице. В случая действително вложеният труд е фактическо основание, което е приравнено на правно основание по смисъла на чл. 212 НК, защото съгласно Кодекса на труда трябва да се заплати. При тази хипотеза няма щета, тъй като държавата, държавната стопанска организация, кооперацията или обществената организация заплаща равностойността на извършена работа. С оглед на това деецът ще носи наказателна отговорност само за документното престъпление. Документна измама обаче има, когато действащите правни норми ограничават размера на възнаграждението, което лицето има право да получи за положения труд, но то, като съзнава това и с цел да избегне ограничението, вписва извършената в повече от допустимото работа на други лица. Такива случаи има при комисионната търговия, проектантските работи и др.

6. По своята същност съставите по чл. 212, ал. 1 и 2 НК са два основни състава на едно и също по вид престъпление - документна измама. И в двата случая се

засягат едни и същи обществени отношения. В резултат на деянията настъпва една и съща последица - прехвърляне на обществено имущество без правно основание на физически лица. И в двата случая деецът използва документи с невярно съдържание, неистински или преправени документи. От субективна страна е налице и еднородност на вината - пряк умисъл. Основното съдържание и по двата текста е измама, а не засягането на обществените отношения във връзка с документирането. Ето защо, когато деецът е извършил две или повече деяния, които осъществяват поотделно съставите на чл. 212, ал. 1 и 2 НК, ако са налице и останалите изисквания по чл. 26 НК, всичките деяния са едно продължавано престъпление. Ако общият размер на паричната равностойност не е голям - престъплението ще се квалифицира едновременно по чл. 212, ал. 1 и 2 НК, а ако е голям - по чл. 212, ал. 3 НК.

Деянията, които, извършени поотделно, биха били малозначителни по смисъла на чл. 9, ал. 2 НК, се включват в продължаваното престъпление, ако са извършени заедно с други деяния (обикновени или малозначителни), през непродължителни периоди от време, при една и съща обстановка и при еднородност на вината.

7. (Изм. с т. 13 ППВС № 7 от 1987 г.) Критерият за квалифициращ признак "големи размери" е само паричната равностойност на предмета на престъплението.

7а. (Нова, с т. 13 ППВС № 7 от 1987 г.) Документната измама е в особено големи размери и представлява особено тежък случай, когато са налице двете предпоставки. Необходимо е полученото без правно основание обществено имущество да е в особено големи размери. Размерът се определя единствено от паричната равностойност на предмета на престъплението. При преценката дали случаят е особено тежък да се имат предвид разпоредбите на чл. 93, т. 8 НК и се съобразяват указанията, дадени с постановление № 3 от 1970 г. по приложението на чл. 203 НК.

8. При решаване на въпроса, дали документната измама е маловажен случай по чл. 212, ал. 4 НК, трябва да се изхожда от критериите по чл. 93, т. 9 НК. При оценката им обаче трябва да се има пред вид, че освен социалистическата собственост се засягат и обществените отношения във връзка с документирането, което завишава обществената опасност на престъплението. От друга страна, обстоятелството, че за документното престъпление е предвидено по-тежко наказание от това по чл. 212, ал. 4 НК, не означава, че е налице идеална съвкупност от престъпления по чл. 212, ал. 4 и по чл. 308 - 316 НК или че вместо леко наказуемият състав за документна измама следва да се приложи само разпоредбата на съответното документно престъпление.

9. Документната измама е резултатно престъпление и за да бъде довършена, е необходимо като последица да е нанесена щета на държавата, на държавна стопанска организация, кооперация или обществена организация. Оттук изводът, че е възможен както недовършен, така и довършен опит.

По чл. 212, ал. 1 НК опитът е налице от момента, когато деецът започне непосредствено ползуването на документа с невярно съдържание, неистинския или преправен документ за въвеждане в заблуждение лицата, имащи фактическа власт върху предмета на престъплението, които да извършат акт на разпореждане с общественото имущество. От този момент започва и самата измама като част от изпълнителното деяние. Не е необходимо заблуждението действително да е постигнато и да е наредено плащането или предаването на имуществото.

Основният обект на защита и при престъплението по чл. 212, ал. 2 НК е обществената собственост. Чрез деянието си деецът дава възможност на друго да получи без правно основание обществено имущество. С изготвянето на документа с невярно съдържание, неистинския или преправен документ още не е започнало непосредственото засягане, нито е създадена достатъчна опасност за основния обект на

защита - обществената собственост, и затова още няма опит за документна измама, а само документно престъпление. Опитът ще е налице едва от момента, когато започва използването на документа от този, който го състави, от лицето, което ще получи общественото имущество, или от всяко друго лице, за да мотивира оправомощеното лице да извърши акт на разпореждане с общественото имущество. Следователно не е достатъчно само съставяне, а е необходимо и ползуването на документите с невярно съдържание, неистинските или преправените документи.

Ако деецът устно заблуди длъжностните лица относно основанието за получаване на общественото имущество и го получи, а след това представи документ с невярно съдържание, за да оправдае получаването, не е налице документна измама по чл. 212, ал. 1 НК или опит към такова престъпление, а измама по чл. 209 НК и съответно документно престъпление. Това е така, защото въвеждането в заблуждение не е станало чрез използването на документа и имуществото не е получено "чрез използване на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ".

10. (Изм. с т. 13 ППВС № 7 от 1987 г.) Нееднакво се решава въпросът за прилагане на чл. 212а НК, когато в продължаваното престъпление са включени деяния, представляващи довършено престъпление, и такива, спрели в стадия на опита. При решаването на този въпрос трябва да се има предвид разпоредбата на чл. 26, ал. 5 НК и се съобразят указанията, дадени с новата т. 8 на Постановление № 3 от 1970 г.

Чл. 26 НК не предвижда различна квалификация в зависимост от стадия на отделните престъпни деяния. Ето защо Пленумът на Върховния съд приема, че даденото разрешение в раздел 11, т. 5 на Постановление № 9/1975 г. на пленума е правилно и важи и за документните измами, затова за приложението на чл. 212, ал. 5 НК е достатъчно да се възстанови или замести общественото имущество, предмет на довършените деяния от единното продължавано престъпление.

11. Ст. 7 на раздел 1 от Постановление № 7/1976 г. на Пленума на Върховния е дадено разграничение на съставите по чл. 212 и чл. 223 НК. Не е разрешен обаче въпросът за квалификацията по единия или другия състав в случаите, когато получаващият имуществото без правно основание лично не използва документа - например документът е представен в счетоводството или на други отговорни служители от неговия съставител.

Тъй като за състава на чл. 212, ал. 1 НК, е необходимо лицето, получаващо общественото имущество, лично и посредствено да използва документа с невярно съдържание, неистинския или преправен документ, Пленумът на Върховния Съд намира, че в тези случаи, ако липсва съучастие, е налице престъпление по чл. 223, ал. 2 НК за този, който получава без правно основание общественото имущество, и по чл. 212, ал. 2 НК за този, който чрез документа с невярно съдържание му дава възможност за това. Простото знание, че документът е с невярно съдържание, при липса на съучастие не е ползуване на документ с невярно съдържание.

12. Нееднакво се решава и въпросът за наличието на съвкупност от престъпления, когато със или без предварителна уговорка длъжностните лица създават документи с невярно съдържание, неистински или преправени документи с цел да облагодетелствуват други лица, които след получаването на сумата отделят част от нея и им я дава като дар. Някои съдилища приемат, че документната измама поглъща подкупа. Пленумът на Върховния съд намира, че това становище е неправилно. В случая е налице реална съвкупност от две различни престъпления - документна измама по чл. 212 и пасивен подкуп по чл. 301 - 303 НК. Когато след получаване на наследващата се облага длъжностното лице извърши документна измама, далят облагата ще отговаря за обикновен подкуп по чл. 304, ал. 1 НК и отделно като съучастник в документната измама по чл. 212, ал. 1 - 3 и 5, т. 2 НК. Това е така, защото

в тези случаи измамата като "друго престъпление" по смисъла на чл. 304, ал. 2 НК се наказва по-тежко от подкупа. Ако обаче тя е по чл. 212, ал. 4 или ал. 5, т. 1 и 3 НК, далият облагата ще отговаря само за квалифициран подкуп по чл. 304, ал. 2 НК.

13. При обобщаване на съдебната практика се констатира, че някои съдилища недостатъчно проучват, изпълняват и прилагат в правораздавателната си дейност тълкуванията и указанията, дадени в Постановления № 2 и № 3/1970 г., т. 2 на раздел II от Постановление № 9/1975 г., раздел I на Постановление № 7/1976 г. и Постановление № 1/1978 г., които уреждат въпроси, които са във връзка и важат и за документната измама.

Пленумът на Върховния съд не изменя разрешените, дадени в тълкувателни решения № 3/1971 г., 13 и 18/1973 г., № 6/1973 г., 23, 72 и 73/1974 г. и 27/1977 г. на ОСНК, в които са направени разграничения между документни измами и длъжностните присвоения, между тях и престъпленията по чл. 223, 226 и 282 НК или са изяснени някои въпроси на продължаваното престъпление, опасния рецидив, подкупите и др. С тях съдилищата трябва да се съобразяват и при разглеждане делата с обвинения за документни измами.

При определяне на наказанията съдилищата следва да се ръководят от указанията, дадени в Постановление № 4 от 08.11.1978 г. на Пленума на Върховния съд.

По тези съображения с цел да се отстранят допусканите слабости и да се уеднакви съдебната практика на основание чл. 58 ЗУС Пленумът на Върховния съд

ПОСТАНОВИ:

1. Изпълнителното деяние на престъплението по чл. 212, ал. 1 НК се изразява в ползуването на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ и получаване на обществено имущество без правно основание с намерение за присвояване.

Документите могат да бъдат както официални, така и частни. Те служат като средство за възбуждане или поддържане на заблуждение у лицата, които упражняват фактическа власт върху предмета на престъплението относно основанията за предаването или изплащането му. Лицата, които са заблудени, действуват при съзнание, че деецът има действително основание за ползуването му.

За състава на чл. 212, ал. 1 НК е необходимо деецът лично или посредством да ползува документа преди получаването на общественото имущество.

2. По чл. 212, ал. 2 наказателна отговорност носи онзи, който чрез съставяне на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ даде възможност на друго физическо лице да получи обществено имущество без правно основание. Деецът лично не получава имуществото.

Не е осъществен този състав, когато е дадена възможност на друго социалистическо юридическо лице да получи имущество без правно основание.

3. Предметът на документната измама се оценява по единните държавни цени на дребно към момента, когато е извършено престъплението.

Когато предмет на документна измама са стоки, които се продават в обществените заведения с надценка, при определяне размера на щетата за наказателната и гражданската отговорност се включва и надценката.

Чуждестранна валута - предмет на документна измама - се оценява по курса "продава с такса".

При изплащане на възнаграждения в предмета на документната измама се включва само действително получената от лицата сума без правно основание, а не сумите, удържани за данък общ доход, самооблагане и други отчисления.

4. Субект на документната измама може да бъде всяко лице. Длъжностно лице може да бъде субект на това престъпление само ако няма фактическа власт върху предмета на престъплението, ако той не му е връчен или поверен за пазене и управление или за други цели.

5. От субективна страна документната измама може да се осъществи само с пряк умисъл.

Не е налице документната измама, когато деецът има фактическо основание за получаване на общественото имущество в допустимите от нормативните актове размери.

6. Две или повече деяния, които поотделно осъществяват признаците на престъпление по чл. 212, ал. 1 и 2 НК, са едно продължавано престъпление, ако са налице условията на чл. 26 НК.

7. Паричната равностойност на предмета на престъпление е единственият критерий за определяне дали документната измама е в голям размер - чл. 212, ал. 3 НК.

7а. (Нова, с т. 13 ППВС № 7 от 1987 г.) За да се квалифицира деянието като престъпление по чл. 212, ал. 4 НК, необходимо е по паричната си равностойност полученото без правно основание обществено имущество да е в особено големи размери и конкретните обстоятелства по делото да разкриват изключително високата степен на обществена опасност на деянието и на дееца.

При приложението на този състав да се имат предвид разпоредбите на чл. 93, т. 8 НК и се съобразяват указанията, дадени с постановление № 3 от 1970 г. на Пленума на ВС за чл. 203 НК.

8. При определяне дали документната измама е маловажен случай, се изхожда от критериите по чл. 93, т. 9 НК, като се обръща особено внимание на включените в документната измама документни престъпления.

9. Опит към документна измама по чл. 212, ал. 1 НК има, когато деецът лично използва документи с невярно съдържание, неистински или преправени документи, но още не е получил общественото имущество.

За да е налице опит по чл. 212, ал. 2 НК, не е достатъчно само да е съставен документът с невярно съдържание, неистинският или преправен документ. Необходимо е този документ вече да е използван или поне да е предаден на лицето, което ще го използва, за да получи имуществото.

10. (Изм. с т. 13 ППВС № 7 от 1987 г.) При прилагане на разпоредбите на чл. 212а НК, когато някои от деянията, включени в продължаваното престъпление, са довършени, а други са спрели в стадия на опита, да се има предвид разпоредбата на чл. 26, ал. 5 НК и се съобразяват указанията, дадени с новата т. 8 на постановление № 3 от 1970 г. на Пленума на ВС.

11. Когато едно лице получи обществено имущество без правно основание въз основа на документи, които са съставени или представени от друго, без да ги е използвал и без да се намира в съучастие с тези лица, върши престъпление по чл. 223, ал. 2 НК.

12. Когато длъжностно лице състави документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ с цел да даде възможност на друго да получи обществено имущество без правно основание, а след това приеме част от него като дар, извършва две престъпления - документна измама и подкуп, независимо дали получаването на наследващата се облага е било предварително уговорено.

Далият подкуп ще отговаря за обикновен подкуп по чл. 304, ал. 1 НК и отделно за документна измама по чл. 212, ал. 1, 3 и 5, т. 2 НК. Квалифицираният подкуп по чл. 304, ал. 2 НК поглъща само документните измами по чл. 212, ал. 4 и 5, т. 1 и 3 НК.

13. Обръща внимание на съдилищата да спазват тълкуването на закона, дадено в Постановление 2 и 3/1970 г., т. 2 на раздел II на Постановление № 9/1975 г. и т. 7 на раздел I на Постановление № 7/1976 г., 1 и 4/1978 г. на Пленума на Върховния съд и тълкувателни решения 3/1971 г., 6/1973 и 18/1973 г., 23, 72 и 73/1974 г. и 27/1977 г. на ОСНК, в частите, които се отнасят и за документните измами.